

2016-10-06

Ella-Britt Eriksson, Härnösands stift

Emma Fagerstrand, Barnrättskonsulterna

Barnkonsekvensanalys-bilaga indelningsärenden Frostviken – Strömsund

Inledning och syfte

Från och med den 1 januari 2013 skall strategiska beslut i kyrkan på alla nivåer föregås av en barnkonsekvensanalys. Det innebär att de konsekvenser som beslutet kan få för barn skall utredas och belysas. En barnkonsekvensanalys ska bidra till att barnets rättigheter i linje med barnkonventionen inte äventyras, och att kyrkoordningens intention om barnets särställning kan stärkas.

Stiftstyrelsen i Härnösands stift ska under hösten 2016 fatta ett beslut om framtida indelning av enheterna Frostvikens församling och Strömsunds pastorat. Då beslutet berör barn som vistas i dessa församlingar ska de aspekter som berör barn belysas i en barnkonsekvensanalys. I enlighet med stiftets arbete med att stärka barnrättsperspektivet samt utifrån modellen för barnkonsekvensanalys kommer avstämning av församlingars arbete med barnrättsperspektivet ingå i stiftets visitationsarbete.

Syftet med den här barnkonsekvensanalysen är att belysa och lyfta fram de intressen som finns bland barn och unga, samt ledare, och som kan vara relevanta att beakta vid en indelningsförändring. Barnkonsekvensanalysen utgår från följande frågeställning:

Vilka aspekter bör, vid en sammantagen analys, särskilt beaktas med hänsyn till barnets bästa?

Utgångspunkter för analysen

I kartläggningen och som underlag för analysen har vi utgått från följande:

Statistik: Fakta om barnen i respektive upptagningsområde; vilka barn finns i området, och hur ser deras livsvillkor ut? Hur ser kyrkans barnverksamhet ut i området? ¹

Barns egna röster: För att ta reda på hur barn påverkas av förändringar behöver man även lyssna på barn. Personal i församlingen var ansvariga att samtalen genomfördes, val av grupp och metod för

¹ Statistiken är hämtad från Barnombudsmannens databas Max 18, Rädda Barnens undersökning Ung Röst, Migrationsverket samt kyrkans interna statistikdatabas.

samtal. Till sin hjälp fanns ett kortfattat stödmaterial ” Barnets bästa i indelningsärenden-barns delaktighet” framtaget av Ella-Britt Eriksson, stiftet och Emma Fagerstrand, Barnrättskonsulterna. Samtal fördes med några ungdomar i Frostvikens församling. På grund av tidsbrist genomfördes inte samtal med barn i Strömsunds pastorat. Under maj månad genomfördes samtal med barn- och ungdomsledare i Strömsunds pastorat samt med en förtroendevald i Frostviken som samtalat med ungdomarna i församlingen. För att få in ett bredare underlag av barns tankar så har vi även tagit del av de samtal som har förts med barn och ledare i två andra indelningsärenden, Krokoms-Åre samt Härnösand- Kramfors. Sammanlagt har det deltagit 63 barn i åldrarna 7 – 10.

Församlingsinstruktioner: Vad lyfter man i församlingsinstruktionerna som möjligheter och utmaningar inför framtiden?

Barnkonventionen: Utgångspunkten för en barnkonsekvensanalys är barnkonventionen. I denna barnkonsekvensanalys har vi beaktat följande artiklar:

- Artikel 2: Inget barn ska diskrimineras
- Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas i alla frågor som rör barn
- Artikel 6: Barnet har rätt till liv och utveckling
- Artikel 12: Barnet har rätt till deltagande och inflytande
- Artikel 30: Minoriteter eller personer som tillhör en ursprungsbefolkning har rätt till sin kultur, sin religion och sitt språk.

Beskrivning

Barns livsvillkor

Antal barn i kommunen är 2290, vilket motsvarar ca 20 % av det totala antalet personer i kommunen. Antalet barn minskar i kommunen.

I kommunen ligger också andelen barn som lever i familjer med låg inkomststandard något över snittet i riket. Enligt en undersökning från Rädda Barnen, Ung Röst, har 16 % av barnen i Strömsund oroat sig för att familjens pengar inte ska räcka till det de behöver. Motsvarande siffra i riket är 13 %.

I Strömsunds kommun har flyktingmotagandet ökat kraftigt. Den 1 september fanns det i Strömsunds kommun 261 barn inskrivna inklusive ensamkommande barn. Det kan jämföras med den 1 januari 2014 då kommunen hade 38 inskrivna barn totalt. Detta märks inte minst i skolan, och under det senaste året har Frostviken skola har fått 32 nyanlända elever. Församlingarna arbetar med nyanlända på olika sätt, men i vilken utsträckning man erbjuder verksamhet för barn framgår inte.

Strömsunds kommun är ett område där samer bor, verkar och utövar sin kultur. Någon statistik över detta förs inte i Sverige, men det finns flertalet samebyar i området. Verksamhet riktad mot målgruppen nämns inte i församlingarnas barnverksamhet.

	STRÖMSUNDS KOMMUN	
Antal barn 2015 (31 december)	2 290	
Barn i familjer som lever med låg inkomststandard (Riket 9%) ⁽¹⁾ .	11%	
Antal personer i migrationsverkets mottagningsystem, vuxna och barn per den 1 september	622	
- Varav barn 0	261	
- Varav ensamkommande barn	71	

Kyrkans verksamhet.

Strömsunds pastorat omfattas av församlingarna, Ström-Alanäs, Hammerdal/Gåxjö, Tåsjö, samt Bodum/ Fjällsjö . Nuvarande pastorat bildades 2009. I pastoratet bor 1952 barn mellan 0-19 år. Största antalet barn bor i tätorten Strömsund. De har fyra anställda inom barn och ungdomsverksamheten. Formerna för verksamheten varierar utifrån församlingarnas behov. Större delen av barnverksamheten bedrivs i form av öppen verksamhet för mindre barn. Öppen verksamhet för äldre barn har upphört pga. av omprioriteringar och nedskärningar av personal. De långa avstånden mellan orterna försvårar gemensamma verksamhetsformer. Dock finns det goda exempel på gemensamma verksamheter i pastoratet som konfirmand, unga ledare och barnkörläger.

Frostvikens församling är stor till ytan men med en liten befolkning. Av totalt 847 personer i området är 133 barn. I tätorten Gäddede finns skolan, kyrka och församlingshem. Församlingen har tre personer anställda på heltid. Ingen anställd för barn och ungdoms arbete och därför erbjuds ingen verksamhet för barn, förutom konfirmation. Den anställda musikern/diakonassistenten har i mån av tid erbjudit barn musik- och sånglektioner. Detta har gjorts i samverkan med skolan. I församlingens verksamhetsplan lyfts det diakonala arbetet som mycket viktigt utifrån det stora antalet nyanlända som kommit till området, däribland många barn.

Strömsunds kommun är en glesbygdskommun. Mellan tätorten Gäddede i Frostviken och Strömsund är det ett avstånd på 14 mil. Det finns en positiv syn på kyrkan och samverkan sker med både skola och kommun.

- 70 % av barnen i kommunen är medlemmar.
- Antalet dop minskar i Ströms pastorat runt 63 % av alla barn döptes 2015.
- 67 % av samtliga 15 – åringar i kommunen konfirmerades 2015.
- Antalet unga ledare ökar, 28 stycken är aktiva 2015.
- Antal familjegudstjänster/familjemässor har minskat.

Statistik Frostviken-Strömsund

FROSTVIKEN	2010	2014	2015	STRÖMSUNDS PASTORAT	2010	2014	2015
Antal döpta	11	3	3	Antal döpta	76	63	67
Konfirmerade	7	3	4	Konfirmerade	65	38	52
Unga ledare	1	0	-	Unga ledare	8	23	28
Familjegudstjänster/mässor	2	1	-	Familjegudstjänster/mässor	17	23	16
Besök vid Öppenverksamhet	0	0	-	Besök vid Öppenverksamhet	1 475	1 745	1401
Medlemmar i gruppverksamhet (4-19år)	0	0	-	Medlemmar i gruppverksamhet (4-19år)	91	42	31
Medlemmar barn/ungdomskörer	24	0	-	Medlemmar barn/ungdomskörer	45	38	40

Barnens röster

De barn som fått komma till tals uttrycker att den verksamhet de deltar i är viktig och har betydelse. Det är kul att träffa kompisar, leka och sjunga. Ett viktigt ställe att hänga med kompisar. Att få vara tillsammans, **dela en gemenskap** spelar roll.

”Kyrkans verksamhet är bra, för där får man fika, träffa kompisar pyssla och sjunga”.

Några barn beskriver verksamheten som en mötesplats där man kan släppa alla krav och får möjlighet att vara sig själv. I samtalen framkommer det på olika sätt att **barnen känner sig sedda** och att detta är något som upplevs som mycket positivt.

”Jag mår bra här. Det är ett bra häng, man lär sig nytt om Gud och om sig själv”.

Barnen uttrycker också att **ledarna har en stor betydelse** för att det är öppen och trygg miljö.

”Det är bra folk här, gött häng och man är sig själv här. En slags fristad”.

Närheten till verksamheten spelar roll hos de barn som kommit till tals, och flera av barnen tar upp detta som en viktig aspekt. På frågan vad som skulle få dem att inte delta svarar några:

” Om det blev för långt bort”.

Vuxnas ledares röster

Ledarna vill erbjuda en öppen mötesplats där barnen kan känna sig trygga, en fristad där man kan vara sig själv. Där varje barn känner sig **sedd och bekräftad**, att de är viktiga och värda att bli lyssnade på.

”Vi ser ungdomarna, tar dom på allvar..”

Ledarna upplever att **barnens behov av samtal har ökat**. Därför vill ledarna erbjuda en möteplats där barn kan möta vuxna som inte räds de djupa samtalen.

”Grupptricket försvårar en ärlig dialog/.../att leva i glesbygd gynnar inte den inre öppenheten.”

” .. de kommer till kyrkan frivilligt, deras eget val, därför finns inga prestationskrav som i skolan, de gör att de är mer öppna...”

Ledarna påpekar att det är **relationerna som är viktiga**, inte själva platsen. De ser behovet av erbjuda fler öppna mötesplatser som inte bara är ”kyrkans” lokaler.

Ledarna menar att det finns en positiv syn på kyrkan och en önskan om **samverkan** både från kommun och från skola. Kyrkan är efterfrågad för att finnas med som en positiv kraft i till exempel integrationsarbetet som sker i kommunen.

En farhåga som framkommer är avstånden. Viktigt att ta vara på samordningsfördelar som redan finns nu i verksamheten. Det arbetet kan bana väg för andra samarbetsformer. Det är även viktigt att bejaka de positiva krafter som finns bland medarbetare och ideella.

”Eldsälarna försvinner om inflytande och delaktighet försvinner”

Diskussionsram – ett tillägg om barnets bästa

Inledningsvis kan vi konstatera att barn i linje med barnkonventionen har rätt till andlig utveckling, trygghet, lek, kultur och att bli lyssnade på. I det område som sammanläggningen avser, är förutsättningarna för verksamhet mycket ojämn. I Strömsunds pastorat finns verksamhet för barn, och framför allt nås många barn genom den öppna verksamheten. Samtidigt har man lagt ner den öppna verksamheten för äldre barn, inte på grund av att underlag saknas, men på grund av omprioriteringar och nedskärningar. I Frostvikens församling ser förutsättningarna annorlunda ut, med stora avstånd och färre barn. Där erbjuds i dag endast konfirmation.

En verksamhet som riktar sig till barn och unga är viktig. De barn som kommit till tals beskriver en meningsfull verksamhet där man får ”bara vara”. Men verksamheten är också viktig mot bakgrund av det vi vet om barns livsvillkor; ökande stress, upplevelse av att inte bli lyssnade på osv. Kyrkan har samma roll för barn som den man vill ha för vuxna, en plats att bara vara.

Mot bakgrund av detta är det viktigt att man inför en indelningsförändring ger frågan om verksamhet med och för barn stor uppmärksamhet. Frågan bör beaktas på likvärdigt sätt som övriga aspekter.

Under processen har också vikten av inflytande lyfts. Både när det gäller barn och deras synpunkter, men också från vuxna ledare. Engagerade ledare är en förutsättning för att det finns någon verksamhet.

Utifrån ovanstående resonemang finns några medskick som ur ett barnrättsperspektiv måste lyftas.

Ett första medskick handlar om de olika förutsättningar för verksamhet som finns i olika delar av det område som indelningen berör. Att skapa lika tillgång till verksamhet för alla barn oavsett var man bor är viktigt med utgångspunkt i artikel 2. Även om inga enkla lösningar finns, bör en sammanläggning av berörda områden aktivt verka för att på det sätt som är möjligt skapa bästa möjliga förutsättningar för verksamhet även för de barn som finns i Frostvikens församling. Det kräver nytänkande och alternativa lösningar, men fråga är angelägen ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Hur kan en ny pastoratsindelning nyttja gemensamma resurser så att verksamhet i någon mån blir tillgänglig för alla barn i området?

Ett andra medskick är att tillgången till vuxna är viktig. En verksamhet där utrymme finns för möten och samtal kräver många vuxna. Det skapar trygghet. Det handlar även om att se över och nyttja den möjlighet som tillgången på unga ledare och ideella utgör. Detta är en resurs i mötet med barn, och en möjlighet för att uppnå god vuxennärvaro i verksamheten.

På vilket sätt kan kyrkan ge bättre förutsättningar att ta vara på den resurs som finns hos unga ledare och ideella?

Ett tredje medskick handlar om att särskilt beakta artikel 2 om ickediskriminering, men också artikel 30. Enligt artikel 30 har barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning rätt till sin kultur och sitt språk. Det handlar om att vara uppmärksam på hur man når också barn med samisk bakgrund, hur man kan arbeta och stödja barn med flyktingbakgrund, eller hur verksamhet kan göras tillgänglig för barn som lever i ekonomisk utsatthet.

På vilket sätt kan kyrkan prioritera resurser och skapa verksamhet som barn på lika villkor?

Kortfattat kan man beskriva medskicket till den fortsatta processen på följande vis:

Viktig utgångspunkt/möjlighet/utmaning	Frågor att besvara vid slutlig analys
Stora geografiska avstånd försvårar möjligheten att tillgängliggöra verksamheten för alla barn.	<i>Hur kan en ny pastoratsindelning nyttja gemensamma resurser så att verksamhet i någon mån blir tillgänglig för alla barn i området oavsett var man bor?</i>
Tillgången till vuxna är viktig. Unga ledare och ideella är en möjlighet för framtida verksamhet.	<i>På vilket sätt kan kyrkan ge bättre förutsättningar att ta vara på den resurs som finns hos unga ledare och ideella?</i>
Verksamheten bör vara tillgänglig för barn med olika förutsättningar och bakgrund; t ex nyanlända, ekonomiskt utsatta, och barn med samisk bakgrund.	<i>På vilket sätt kan kyrkan prioritera resurser och skapa verksamhet som barn på lika villkor?</i>

Ytterligare en aspekt som bör nämnas inför den fortsatta processen handlar om ekonomiska prioriteringar. Enligt barnkonventionens artikel 4 ska barnkonventionen förverkligas *”till det yttersta av tillgängliga resurser”*.

Den andra stora utgiftsposten jämte personal, är kostnader för lokaler. Här finns en potentiell konflikt att vara vaksam på. Naturligtvis behövs lokaler för att bedriva barnverksamhet, men det finns anledning att vara observant så att inte kostnader för lokaler i orimligt stor utsträckning drabbar barnverksamheten. Det är människorna, inte den fysiska lokalen, som verkar vara viktigast för barnen.

Sammanfattning och förslag

Utgångspunkten för utredning är att en sammanläggning av Strömsunds pastorat och Frostvikens församling ska ske. Barnkonsekvensanalysen kan konstatera att det finns utmaningar att hantera i en sådan process, men att det ur ett barnrättsperspektiv krävs ekonomiskt hållbara enheter. Ekonomiskt hållbara enheter är en förutsättning för en väl fungerande barnverksamhet. Då kan resurser frigöras också till personal i barn- och ungdomsverksamhet. Det förutsätter dock att den fortsatta processen av sammanläggning sker med barnets bästa för ögonen. I inledningen till denna bilaga formulerades den övergripande frågan på följande vis:

Vilka aspekter bör, vid en sammantagen analys, särskilt beaktas med hänsyn till barnets bästa?

Med utgångspunkt i ovanstående resonemang föreslås därför stiftsstyrelsen besluta om att uppmuntra indelningsstyrelsen:

- att målmedvetet prioritera och sträva efter att tillgängliggöra verksamhet trots stora geografiska avstånd
- att målmedvetet tillgängliggöra verksamhet för barn från olika grupper och med olika förutsättningar,
- att ta vara på den resurs som unga ledare och ideella utgör, samt
- att vara vaksam på och motverka att kostnader för lokaler skapar neddragningar av viktig verksamhet.

Stiftsstyrelsen föreslås också i enlighet med kyrkomötets beslut om barnkonsekvensanalys, uppmuntra indelningsstyrelse och kyrkoråd att följa upp effekterna av sammanläggningen med utgångspunkt i ovanstående utmaningar.